

Akademia Medyczna w Gdańsku
Zakład Socjologii Medycyny i Patologii Społecznej
Katedra Pielęgniarstwa Pracownia Metodyki i Organizacji Pracy Pielęgniarskiej*
Medical University of Gdańsk
Department of Sociology Medicine and Social Pathology
The Institute of Nursing Methodical and Organization Laboratory of Nursing Work*
80-210 Gdańsk, Al. Niepodległości 41/42

KATARZYNA LEONIUK, MAGDALENA LEMSKA, HANNA NOWAKOWSKA*

***Nurse's students' notions about their profession and future work within
the healthcare system***

**Wyobrażenia studentów pielęgniarstwa na temat zawodu i pracy
w systemie opieki zdrowotnej**

W ostatnich latach obserwujemy intensywny rozwój szkolnictwa wyższego w Polsce. Proces ten swoim zasięgiem objął między innymi akademie medyczne. W przypadku tego typu uczelni, regres to nie tylko ogólny wzrost liczby studentów, ale również powstanie nowych kierunków kształcenia.

Z danych Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu wynika, że w ciągu ostatnich czterech lat liczba studentów na uczelniach medycznych podwoiła się. W roku akademickim 2003/2004 pielęgniarstwo studiowało 16,8% spośród wszystkich studentów akademii medycznych w Polsce.

Oddział Pielęgniarstwa Akademii Medycznej w Gdańsku rozpoczął swoją działalność w 1999 roku. Obecnie na tym kierunku kształcą się 467 studentów, w systemie studiów dziennych i zaocznych. Proces edukacyjny przebiega dwutorowo: część studentów uzupełnia swoje kwalifikacje zawodowe wcześniej zdobyte na poziomie średnim lub pomaturalnym oraz odbywa się kształcenie absolwentów szkół średnich, którzy nie posiadają wykształcenia pielęgniarzkiego ani praktyki w tym zawodzie.

Dynamiczny rozwój wyższego szkolnictwa pielęgniarzkiego to tylko jeden z objawów procesu profesjonalizacji zawodowej. Inne przykłady zmian przytaczane w literaturze przedmiotu (między innymi przez W. Ciechanowicz [1] i I. Wrońską [3]) to: poszerzenie zakresu działań instrumentalnych, usamodzielnienie się pielęgniarek w realizowaniu prywatnej praktyki, dążenie do zwiększenia autonomii zawodowej oraz rozwój badań naukowych z zakresu opieki nad pacjentami.

W wyniku tych zmian pielęgniarstwo rozumiane jest nie tylko jako nauka humanistyczno-przyrodnicza czy element systemu opieki zdrowotnej, pomocniczy w stosunku do profesji lekarskiej, lecz również jako samodzielny zawód.

Na sposób wykonywania przez pielęgniarkę praktyki zawodowej w sposób znaczący wpływają jej cechy osobowości. Dlatego tak istotne znaczenie ma proces rekrutacji na studia, a następnie odpowiednie przygotowanie do pełnienia roli zawodowej tak, aby oczekiwania studentów dotyczące przyszłej pracy były realne i zgodne z rzeczywistością, w jakiej przyjdzie im pracować. Jak przebiegają te procesy możemy rozpoznać dzięki badaniom socjologicznym na temat zawodów medycznych.

MATERIAŁ I METODA

Materiał zaprezentowany w artykule został zebrany podczas pierwszego etapu badania na temat wyobrażeń studentów dotyczących wybranego zawodu medycznego. Obecnie w trakcie realizacji jest

druga jego część, w której o opinie pytani są studenci uczestniczący w zajęciach dla III roku studiów. Po jego zakończeniu przeprowadzona zostanie analiza porównawcza, której głównym celem jest uchwycenie dynamiki procesu kształtowania tożsamości zawodowej przyszłych pielęgniarek, w trakcie trwania studiów.

Prezentowane w tekście wyniki zebrane zostało w latach: 2003 (pilotaż), 2004 i 2005 na reprezentatywnej próbie studentów I roku, dziennych studiów licencjackich, realizowanych na Oddziale Pielęgniarstwa AMG.

Narzędzie badawcze stanowił kwestionariusz ankiety audytoryjnej o wysokim stopniu standaryzacji, zbudowany z trzydziestu dwóch pytań. Studentom zagwarantowano całkowitą anonimowość w trakcie udzielania odpowiedzi na pytania. Ogółem w badaniu wzięło udział 66 respondentów. Wszystkie ankiety zostały zakwalifikowane do dalszej analizy.

Po uporządkowaniu ankiet wszystkie zagadnienia były analizowane pod względem czynników różnicujących. Pod uwagę wzięto między innymi następujące zmienne niezależne: płeć, źródło utrzymania, miejsce zamieszkania, religijność i wykształcenie rodziców.

Do głównych celów badawczych należało rozpoznanie opinii i wyobrażeń studentów pielęgniarstwa na temat motywów podjęcia kształcenia, poziomu zadowolenia z wyboru studiów na Akademii Medycznej w Gdańsku, pozytywnych i negatywnych aspektów przyszłej pracy, cech i umiejętności predysponujących do zawodu pielęgniarki oraz aktualnych problemów środowiska medycznego.

WYNIKI

Wybór kierunku kształcenia to jedna z ważniejszych decyzji życiowych podejmowanych przez młodego człowieka po ukończeniu szkoły średniej. Z badań nad młodzieżą przeprowadzonych przez M. Zielińską [4] wynika, że przedstawiciele młodego pokolenia charakteryzują wysokie aspiracje edukacyjne. Niejednokrotnie wykształcenie traktowane jest przez nich jako wartość instrumentalna – umożliwiająca osiągnięcie sukcesu nie tylko w życiu zawodowym, ale również osobistym.

W pierwszej kolejności przyjrzymy się motywom wyboru studiów pielęgniarskich (Tab.1).

Tab. 1

Lp	Motywy podjęcia studiów na AMG:	Ogółem N=66 [%]
1.	Chęć niesienia pomocy innym ludziom.	79
2.	Zainteresowanie dziedziną wiedzy, którą zajmuje się AMG.	56
3.	Nie udało mi się dostać na wymarzony kierunek studiów.	29
4.	Możliwość kontynuowania nauki lub pracy poza granicami Polski.	28
5.	Chęć posiadania zawodu cieszącego się dużym szacunkiem i prestiżem społecznym.	24
6.	Możliwość zdobycia pracy dającej stabilizację życiową i poczucie bezpieczeństwa.	18
7.	Chęć kontynuowania tradycji rodzinnych w tym zawodzie.	9
8.	Chęć przedłużenia młodości, skosztowanie życia studenckiego.	8

Wśród naszych badanych najczęściej na pytanie półotwarte: „Dlaczego podjął Pan(i) studia na tym kierunku?” - zdecydowana większość respondentów wskazała na chęć niesienia pomocy innym ludziom (79%), oraz na zainteresowanie wiedzą medyczną (56%). Można powiedzieć, że przeważały motywy tradycyjne, związane ze społecznymi oczekiwaniami wobec zawodu. Nie zabrakło jednak motywów karierowych: chęci posiadania zawodu cieszącego się szacunkiem i prestiżem społecznym (24%) oraz możliwości kontynuowania nauki lub pracy poza granicami Polski (28%). Interesujące wydało się autorom, że dość znaczna grupa badanych (29%) wybrała pielęgniarstwo z powodu nie dostania się na wymarzony kierunek studiów, co może sugerować przypadkowy wybór studiów pielęgniarskich.

Niezależnie od motywów, jakimi kierowali się nasi studenci, należy podkreślić, że w zdecydowanej większości są oni bardzo (51%) lub raczej (35%) zadowoleni ze swojego wyboru, ponownie ten sam kierunek wybrałoby 2/3 respondentów.

Aby sprecyzować wyobrażenia studentów, w ankiecie postawiono pytania o pozytywne i negatywne aspekty związane z wykonywaniem zawodu pielęgniarki. Pytanie to miało charakter otwarty, czyli respondenci mieli pełną swobodę wypowiedzi.

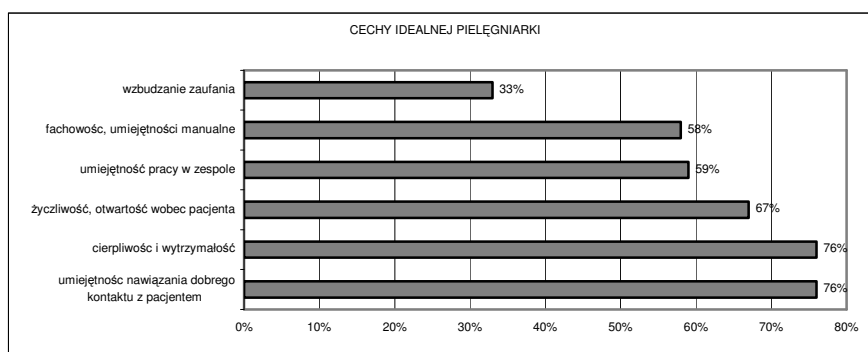
W opisie aspektu pozytywnego występuje duża zgodność wizerunku. Zdecydowana większość badanych za najistotniejszy atut uznała możliwość niesienia pomocy pacjentom (37%) oraz możliwość kontaktu i współpracy z różnymi ludźmi (33%).

Na wizerunek zawodu wpływa oczywiście obecna, trudna sytuacja polskiej służby zdrowia. Studenci w przyszłości najbardziej obawiają się złych warunków pracy – wynikających z niedofinansowania służby zdrowia (23%) oraz niskich zarobków, nieadekwatnych do posiadanego wykształcenia i nakładów pracy (18%).

Porównując wypowiedzi naszych studentów z wynikami innych badań wydaje się, że ich wyobrażenia dotyczące zawodu są realne, gdyż pokrywają się z opiniami doświadczonych zawodowo pielęgniarek. Przykładowo badania przeprowadzone przez E. Sprusińską [2] na próbie 1242 pracujących pielęgniarek i położnych, dały podobne wyniki zarówno w zakresie aspektów dających zadowolenie jak i niezadowolenie z wykonywanej pracy.

Ostatnie zagadnienie prezentowane w artykule dotyczy wypowiedzi studentów na temat cech i umiejętności predysponujących do efektywnego wykonywania omawianego zawodu.

Ryc. 1

Przyszłe pielęgniarki z listy 22 cech i umiejętności miały wybrać sześć takich, które uważają za najważniejsze. Również w przypadku tego zagadnienia badani reprezentują pewną spójność wypowiedzi.

Za najistotniejsze studenci uznali umiejętności interpersonalne takie jak: zdolność nawiązania dobrego kontaktu z pacjentem (76%) i pracy w zespole (59%) oraz posiadanie takich cech jak cierpliwość, wytrzymałość (76%) i otwartość wobec chorych (67%). Na dalszym miejscu znalazły się umiejętności instrumentalne, takie jak fachowość i zdolności manualne.

WNIOSKI

Prezentowany w artykule materiał badawczy stanowi wstęp do dalszej analizy procesu rekrutacji i kształtowania się tożsamości zawodowej pielęgniarek studiujących na AMG. Dotychczas zebrane informacje pozwalają na postawienie następujących wniosków:

Badana zbiorowość stanowi dość jednolitą grupę pod względem cech społeczno- demograficznych. Zdecydowana większość to kobiety (tylko 2 mężczyzn wypełniło ankietę), dla których jest to początek edukacji medycznej. Przeważająca liczba studentów może kontynuować naukę dzięki pomocy finansowej rodziców, ponad połowa studentów nadal zamieszkuje w domu rodzinnym.

Do najczęściej wskazywanych motywów wyboru studiów należy: chęć niesienia pomocy innym oraz zainteresowanie medycyną i dziedzinami pokrewnymi.

W zdobyciu sukcesu w zawodzie pielęgniarki – zdaniem studentów – bardzo istotne są umiejętności interpersonalne, badani stawiają je wyżej w hierarchii od umiejętności manualnych i fachowości w wykonywaniu zabiegów.

Warto podkreślić, że na poglądy i postawy studentów wpływa obecna sytuacja w służbie zdrowia, która rodzi liczne obawy co do warunków pracy. Przyszłe pielęgniarki obawiają się między innymi

niskich zarobków, braku odpowiedniego sprzętu i zbyt dużej ilości pacjentów na oddziałach szpitalnych. Spodziewane źródła satysfakcji z pracy to przede wszystkim możliwość pomocy pacjentom oraz obcowanie z różnymi ludźmi.

PIŚMIENNICTWO

1. Ciechanowicz W(red.): Pedagogika podręcznik dla szkół medycznych. PZWL, Warszawa 2000, 210.
2. Strusińska E.: Pielęgniarki. Wybrane aspekty zawodu. W: Socjologiczne portrety grup społecznych. Red. Z. Zagórski Wydawnictwo UW, Wrocław 2002.
3. Wrońska I.: Rola społeczno zawodowa pielęgniarki. Centrum Edukacji Medycznej, Warszawa 1997
4. Zielińska M.: Studenci polscy u progu XXI w. Autoportret. W: Socjologiczne portrety grup społecznych. Red. Z. Zagórski Wydawnictwo UW, Wrocław 2002, 245.

STRESZCZENIE

W artykule przedstawione zostały wyniki pierwszego etapu badania ankietowego na temat wyobrażeń studentów pielęgniarstwa dotyczących przyszłego zawodu. W latach 2003-2005 zebrano opinie 66 studentów I roku dziennych studiów licencjackich.

Do podstawowych celów badawczych należało rozpoznanie: głównych motywów podjęcia studiów na omawianym kierunku, wyobrażeń studentów o pozytywnych i negatywnych aspektach pracy pielęgniarki, oraz klasyfikacja cech i umiejętności potrzebnych do efektywnego wykonywania pracy zawodowej.

Do najczęściej wskazywanych motywów podjęcia kształcenia w zawodzie pielęgniarki należy chęć niesienia pomocy innym ludziom, oraz zainteresowanie wiedzą medyczną.

Motyw altruistyczny występuje również w opisie pozytywnych aspektów pracy pielęgniarki i obok możliwości obcowania z innymi ludźmi, jest uważany za główne źródło zadowolenia z pracy. Należy zauważyć, że na wizerunek zawodu istotny wpływ ma trudna sytuacja, w jakiej znajduje się polska służba zdrowia w okresie transformacji systemowej. Ponad 1/3 badanych obawia się w przyszłości złych warunków pracy, oraz niskich zarobków.

Szansę na poprawę indywidualnej sytuacji zawodowej niektórzy studenci dostrzegli w możliwości podjęcia pracy poza granicami Polski.

SUMMARY

The purpose of this article is to present the results of the first part of the survey about the notions that nursing students have about their future career. The opinions of 66 students of the first year of undergraduate studies were collected in the period of 2003-2005 .

The primary research goal was identification of the main motivations for choosing to study at this particular department, the students' notions about the positive and negative aspects of nursing as well as classification of skills and qualifications required, in order to perform the occupational duties effectively.

Motivations that were indicated most often were wish to help other people and interest in medicine. The altruistic motiv is also present in the description of the positive aspects of nursing and together with the possibility of accompanying other people is considered as a main source of job satisfaction.

It must be pointed out that the tough situation of the polish healthcare system during the transformation has a bearing on the image of the occupation. Over 1/3 of the surveyed fear difficult work conditions and low salaries.

Some of the students saw a chance of improving their individual situation in seeking employment abroad.